

Oroszország helye a nap alatt II.

Az ötnapos háborútól a Krím inkorporálásáig

MOGYORÓSI RENÁTÓ MANUEL

Oroszország kapcsán az utóbbi években egyre gyakrabban merült fel, hogy birodalmi politikáját egyre agresszívabb módon képviseli, a hidegháborút követő viszonylag nyugalmas negyedszázad után a diplomáciai fegyvert ismét a háborús retorika és cselekmények váltották fel. A '90-es években Moszkva ki volt kapcsolva a hatalmi elitből, permanens regresszió jellemezte az országot, geopolitikai játéktere fokozatosan szűkült, a nyugat bekerítette.

Az olajár-emelkedésnek, valamint a modernizációnak köszönhetően az ország a 2000-es évek elején újra talpra állt, Putyin elődjéhez képest sokkal határozottabban áll ki az ország biztonságpolitikai és nagyhatalmi érdekeiért. Ennek a fordulatnak vált áldoztatává Ukrajna 2014-től kezdődően, amikor a második világháborút követő határmegállapításokat egyoldalúan, újfent fegyverrel változtatták meg. A Krím-félsziget annexiója a bipoláris világ utáni korszak egyik fontos cezúrája, mivel Moszkva túlment a szokásos *befagyasztott konfliktus*-teremtésen, és tényleges területfoglalást hajtott végre a nemzetközi közösség határozott tiltakozását figyelmen kívül hagyva. Mindehhez hozzá kell tennünk azt a tényt, hogy a Krím-félsziget Ukrán Tagköztársasághoz való csatlósáról a hrucsovi vezetés döntött 1954-ben.

Az orosz-ukrán összeütközés közvetlen előzménye a 2013 novemberében, Kijevben kirobbanó tiltakozási hullám volt. A Janukovics-rezsim elleni felkelés katalizátora az volt, hogy az elnök – Moszkva érdekének megfelelően – nem írta alá az EU-val tervezett társulási egyezményt. A megmozdulások Janukovics bukásával (februárban a parlament visszahívta tisztségéből és egy ideiglenes kormányt alakítottak) és az orosz befolyás meggyengülésével jártak, Moszkvának tehát lépnie kellett annak érdekében, hogy valahogy megtartsa Ukrajnát, amely az orosz biztonsági övezet kulcsfontosságú pillére.¹

Krími önvédelmi alakulatoknak mondott orosz katonák özönlötték el a félszigetet rögtön az elnök lemondása után. Ezzel való kapcsolatát Moszkva következetesen tagadta.² Az országjelzés nélküli katonák jelenlétével megkezdődött az annexió előkészítése. A Krími Autonóm Köztársaság függetlenségi deklarációja és a függetlenségi népszavazás után az orosz katonák már nem tagadták jelenlétüket a félszigeten, az ugyanis – véleményük szerint – legitimálva lett a referendum eredményei által.³

Krím világossá tette a nyugat-európai körökben, hogy egy új korszak küszöbén állunk. Oroszország már nem olyan veszélytelen, mint a megelőző két évtizedben volt. Amit 2008-ban Grúziában láthattak, csak a kezdet volt. A krími

---

¹ MARXSEN 2014, 368–369.

² OROSZ INVÁZIÓ.

³ MARXSEN 2014, 369.

annexió egyértelmű jele annak, hogy az EU-orosz relációban is egy teljesen új, nyílt kimenetelű fejezet kezdődött el.⁴

Jelen tanulmányban célom bemutatni az amerikai hegemon világrendet elutasító, geopolitikai érdekeit masszívan védő, befolyását kiterjeszteni igyekvő Oroszország nyugati kihívásokra adott válaszait a Krím-félsziget elcsatolásának tükrében. Az annexiónak, valamint az orosz érdekvégyesítésnek meg kell vizsgálni az orosz, valamint euratlanti interpretációját is. Fontos megvilágítani ezeket az eseményeket mindkét szemszögből, mivel a felek meglehetősen eltérő módon tekintenek ugyanarra a kérdésre. Európa életét immáron ötödik éve határozza meg az orosz-ukrán konfliktus, a felek kölcsönös szankciókkal sújtják egymást a Krím-félsziget sorsának alakulása miatt, Európa államai pedig megosztottak az orosz veszély mértékének megítélését illetően.

Meg kell vizsgálnunk azt is, hogy az annexiónak mekkora volt a lokális és globális támogatottsága, és jogi szempontból mennyire védhető a moszkvai álláspont, mely szerint önvédelmi intervencióra került sor, a népek önrendelkezési jogának gyakorlása alapján pedig Krím, mint független állam a nemzetközi normák betartása szerint csatlakozott a Föderációhoz.

Ugyancsak fontos megadni a konfliktus geopolitikai kontextusát, melyhez össze kell foglalni a kilencvenes és kétezres évek releváns oroszországi eseményeit éppúgy, mint Moszkva kapcsolatát az Egyesült Államokkal és az Európai Unióval. A Krím elszakadásához vezető ukrán- és orosz bel- illetve külpolitikai folyamatok helyi, regionális és geopolitikai szintjének elemzését egy korábbi tanulmányomban⁵ már részletesen megírtam. Jelen tanulmány annak folytatásaként igyekszik részletesen feltárni az ötnapos háború és a krími annexió közti eseményeket, míg a szankciós politikával, valamint a Krím Oroszország vérkeringésébe kapcsolásával és annak következményeivel pedig egy soron következő tanulmányban kívánok foglalkozni.

Mit nyert Oroszország a Krím elfoglalásával? Valóban meg tudja akadályozni Ukrajna nyugati tapogatózásait, vagy éppen ellenkezőleg: pont ezt sikerült felgyorsítania ezzel? Hogyan és mikor reagált Moszkva a nyugati bekerítésre? Mi a célja Putyinnak a megváltozott, multipoláris világrendben? Milyen következtetéseket vonhatunk le az orosz-grúz háborúból, az Eurázsiai Gazdasági Unió megeremtéséből és a kelet-ukrán eseményekből? Tanulmányomban ezeket a fő kérdéseket célom megválaszolni a legfrissebb nemzetközi tanulmányok, elemzések és monográfiák feldolgozásával. Ugyancsak fontosnak tartom, hogy írásomban mindkét fél interpretációja hangsúlyosan, lehetőleg azonos mértékben megjelenjen, az éremnek ugyanis – mint mindig – most is két oldala van.

---

⁴ HAMILTON – MEISTER 2016, 7–8.

⁵ MOGYORÓSI 2018.

Dél-Oszétiától a Krím-félszigetig – geopolitikai kötélhúzás a közel külföldért

Az orosz-grúz ötnapos háború egy fontos cezúra volt az 1991 óta íródo Új-Oroszország történetében (1. kép). 2008 augusztusában valami megváltozott – Moszkva nyers erőhöz folyamodott, érdekeit nem a diplomáciai porondon próbálta meg érvényre juttatni, inkább a nyílt katonai beavatkozás mellett döntött. A nyugati közvéleményt nemhiába érte sokként az eset, hiszen a megelőző 17 évben Moszkva tartózkodott az agressziótól. Talán túlságosan is megszokták nyugaton, hogy Oroszország kikerült a világpolitika élvonalából, és nem tényező – legalábbis nem veszélyes tényező – többé. 2008 augusztusának eseményei ki kellett ábrándítsák ezeket a gondolkodókat.⁶

1. kép Az orosz-grúz háború

A rózsás forradalom indította el azt a dominóeffektust a geopolitikai palettán, mely során a moszkvai befolyás folyamatosan erodálodni kezdett a térségben. Az Egyesült Államok és az Európai Unió kvázi offenzívát indított a közel külföld ellen, amit Moszkva bekerítésként értelmezett (2. kép). A balti államok EU és NATO tagsága, majd a színes forradalmak (Grúzia, 2003 – rózsás forradalom; Ukrajna, 2004 – narancsos forradalom; Kirgizisztán, 2005 – tulipános forradalom)⁷ mind Moszkva érdekével ellentétes folyamatok voltak (3. kép). Nagyjából két év leforgása alatt hat közel külföldi államban erősödött meg a nyugati befolyás.

⁶ MARSH-REES 2012, 164.

⁷ Részletesen lásd: MITCHELL 2012.

**2. kép Oroszország NATO és EU által történő bekerítése
a balti államok példáján keresztül**

**3. kép: A volt tagköztársaságokban lezajlott színes forradalmak,
melyeket Moszkva az USA demokráciaexportjaként tart nyilván**

Az oroszbarát szakadár területek létezése tehát – könnyen belátható – Moszkva elemi érdeke, hogy érvényre tudja juttatni akarát ezekben az államokban. Tbiliszi irányváltása és az országegyesítés nyílt deklarálása Moszkva érdekeivel megint csak teljesen ellentétes folyamat volt, így nem volt kérdés, hogy Putyin valamilyen választ fog adni erre. Ráadásul ott volt a kezében ugyanaz a kártya, mint a Krím esetében: a népek önrendelkezési joga – mivel az oszétok 99,9%-a támogatta a terület grúz államtól való függetlenségét.⁸

A 17 éven át tartó folyamatos regresszió után egy stabilabb (de továbbra is törekeny lábakon álló) ország képes volt határozott választ adni az Egyesült Államoknak. A második Bush-kabinet NATO-bővítési terve ezzel lekerült a

⁸ DÉL-OSZÉT REFERENDUM.

napirendről. A legfontosabb, amiben eltér a két korszak, hogy a geopolitikai érdekek erőteljesebb hangoztatásával már egy cselekvőképes, határozott választ adni tudó és akaró Oroszország áll szemben az Egyesült Államokkal és az Európai Unióval. Míg korábban a nyugati hatalmak nem kaptak jelentős kihívást Moszkvából, addig 2008-tól kezdődően az orosz kérdés újfent meghatározóvá vált mind az USA, mind az EU döntéshozó szerveiben.

Ahhoz, hogy megértsük, miért vállalt fel Putyin 2014-ben egy máig tartó konfliktust, át kell tekintenünk röviden a grúz háború és az ukrán tavasz közti eseményeket. Ebben a néhány évben Oroszország és az Európai Unió kapcsolatában, ha nem is túl látványosan, de változás állt be. Az EU alkalmazkodni próbált az új helyzethez, Moszkva pedig a határokat igyekezett kitapogatni, ameddig elmehet. Célja egyértelmű volt: az euratlanti szövetség további térnyerésének megakadályozása.

A neorealista felfogás szerint Oroszország nagyhatalomnak minősül, a közel külföldi államok azonban önmagukban gyengék, így azok egyfajta pufferezónát alkotnak a másik nagyhatalom (EU) határvonala előtt. Ez a pufferezóna egyfajta kulcsövezet, ahol a nagyhatalomnak joga van beavatkozni és befolyását megerősíteni a térségben. Mivel ez a terület korábban a Szovjetunió része volt, az most a birodalom örökösét, Oroszországot illeti. A nyugati befolyás megerősödése és a tervezett újabb offenzíva (Keleti Partnerség) Oroszország geopolitikai érdekeit sértette, ezzel pedig még távolabb kerültek egymástól a felek.⁹

4. kép Az Eurázsiai Gazdasági Unió tagállamai

---

⁹ MAROCCHI 2017.

Az Európai Unió által életre hívott Keleti Partnerség projekt hat posztsovjeti állammal kívánt szorosabb kapcsolatot kialakítani: Ukrajnával, Fehéroroszországgal, Moldovával, Grúziával, Azerbajdzsánnal és Örményországgal.¹⁰ Ezzel párhuzamosan Oroszország is integrálni akarta a területet saját vezetése alatt. Ezt a célt szolgálta a végül 2015. január 1-én létrejött Eurázsiai Gazdasági Unió, amelyben Oroszország mellett Kazahsztán és Fehéroroszország vesz részt. A szervezethez néhány hónappal az aláírást követően csatlakozott Örményország és Kirgizisztán (4. kép). Ennek a gazdasági uniónak az ötlete már a kilencvenes években felmerült, a tárgyalások a 2000-es évek végén gyorsultak fel, és végül 2014-re vezettek eredményre. Egy fontos tagjelölt azonban nem csatlakozott a kezdeményezéshez: Ukrajna. Ez a gazdasági unió – ahogy Alekszandr Dugin is írja – kulcsfontosságú lépés az amerikai hegemon világrend és a globalizmus elutasításában. Fontos megemlíteni, hogy az EU-integrációtól eltérően a végső cél a közös valuta, nem pedig a politikai unió.¹¹ Az együttműködés utolsó előtti fázisa – a gazdasági unió – 2015-ben jött létre. A nyugalommal szemben történő önmeghatározáson túl egy erőközpont kiépítéséhez ennél a néhány országnál több részvételre lenne szükség.¹²

Ukrajna állásfoglalása Oroszország számára kulcskérdés volt. Az, hogy az EU meghívta a Keleti Partnerségbe Kijevet, nagy mértékben sértette Moszkva érdekeit, hiszen Ukrajna elvesztésével befolyásának nyugati határa drasztikusan visszaszorult volna. Ukrajna évtizedeken át halogatta a reformokat, külpolitikai útkeresése sem volt kiforrott, hol oroszbarát, hol nyugatbarát erők voltak hatalmon (gyakran előfordult, hogy a két erő egyfajta kompromisszumaként egyhelyben toporgott az ország). A Keleti Partnerség-egyezmény aláírását mindenképpen meg kívánta akadályozni Putyin, ezzel ugyanis elveszítette volna Ukrajnát, akit az Eurázsiai Gazdasági Térségbe akart bevonni.¹³

Az Eurázsiai Gazdasági Unió létrehozását egyfajta válasznak tekinthetjük az Európai Unióra, a nyugati kultúrkörre, valamint az előző évtizedek euratlanti terjeszkedésére nézve. A 21. század elejére egy multipoláris világrend kezdett kiforrni, melyben – jobb lehetőség híján – Moszkva egy önálló centrumot kíván létrehozni. Ez a centrum a Pacifikus-Ázsiát és Nyugat-Európát elválasztó és egyben összekötő híd, gyakorlatilag a volt Szovjetunió még megmaradt, nem nyugati dominancia alatt álló területe lenne. Oroszország lehetőségei az idő előrehaladtával folyamatosan beszűkülnek, így nem meglepő, hogy a megerősödött orosz állam hamar az önmegvalósítás útjára lépett.

Egyes politikai elemzők szerint az unió megalkotása versenyfutás volt az idővel, de manifesztációja volt ez annak is, hogy Moszkvával igenis számolni kell, és nem fog többé visszavonulót fűjni. Válasz ez az unió a nyugati liberalizmusra is, hiszen egy saját kultúrkör talaján áll, deklarált célja egy, az

---

¹⁰ KELETI PARTNERSÉG.

¹¹ SZILÁGYI 2018, 302–303.

¹² EURÁZSIAI GAZDASÁGI UNIÓ.

¹³ RADU 2016, 41.

EU-hoz több szempontból is hasonlatos képződmény létrehozása (más kérdés, hogy a csatlakozó államok kevesebb hajlandóságot mutatnak efelé, és a szabad akaratot helyenként a kemény kéz politikája töri meg).¹⁴

Ukrajna kimaradása ebből a csoportból mindenféleképpen egy fájó pont volt Putyin számára, hiszen egy 40 milliós piacról, a legerősebb posztszovjet gazdaságról, a nyugat kapujáról és az orosz őshazáról van szó. Ukrajna nem értelmezhető önmagában pufferalállamként, annál ugyanis sokkal többet jelent Oroszországnak. A 2010-es években egyértelművé vált, hogy a térség geopolitikai kulcsállamává Ukrajna vált.¹⁵

Az ukrán válság

2010-ben Viktor Janukovicsot választották meg Ukrajna elnökének, akihez alapvetően az orosz irányvonal állt közelebb, ő mégis az EU-val kötendő társulási szerződés mellett tette le a voksát. A tárgyalások lassan haladtak, mind Moszkvának, mind Brüsszelnek kulcsfontosságú volt Kijev megnyerése a saját projektjükhöz, nélkülük ugyanis mind a Keleti Partnerség Program, mind az Eurázsiai Gazdasági Unió hiányos maradt volna. A tárgyalások 2013 végén fejeződtek be, ekkor került volna sor a társulási szerződés aláírására, amit az ukrán fél hirtelen lemondott, nemzetbiztonsági okokra hivatkozva.

A háttérben természetesen Moszkva volt az, aki sikeresen megakadályozta Ukrajna csatlakozását a Partnerséghez: Putyin harmadával csökkentette a gáz árát, és 15 milliárd dollár kedvezményes kamatozású hitelt is nyújtott Janukovicsnak. Elmondhatjuk tehát, hogy Putyin sikeres vásárt hajtott végre, ezzel azonban nem került pont az ügy végére, az ukrán nép ugyanis a saját kezébe vette sorsának irányítását, és megakadályozta Kijev kelet felé sodródását.¹⁶

A kezdeti tüntetések idején még nem lehetett egyértelműen kijelenteni, hogy milyen irányt fog venni Ukrajna, a frontvonalak gyakorlatilag megmerevedtek. Mindkét fél attól tartott, hogy elveszíti befolyását Kijev felett, mind Brüsszel, mind Moszkva egyre jobban belesodródott a konfliktusba, melynek egyik fontos cezúrája Janukovics februári menekülése volt. A nyugatbarát új kijevi vezetés oroszellenes törvényalkotása hamar világossá tette a Kremlben, hogy ha nem lépnek, akkor maradék befolyásukat is elveszítik az ország felett. A fent kifejtett okok miatt pedig teljesen nyilvánvaló, hogy Putyin nem hagyhatta Kijev EU-integrációját.¹⁷

A már jól ismert módszerhez folyamodott: katonai konfliktust generált az ország területén, és sikerrel leválasztotta a központi kormány befolyása alól Donyeck és Luhanszk megyéket, valamint annektálta a Krím-félszigetet. Moszkva lépésére alapvetően háromféleképpen reagálhatott az EU: elítéli, de nem csinál semmit gazdasági érdekei miatt; elítéli, és szankciókkal sújtja

---

¹⁴ EURÁZSIAI GAZDASÁGI UNIÓ.

¹⁵ HAMILTON – MEISTER 2016, 32–33.

¹⁶ UKRÁN-OROSZ CSELEKVÉSI TERV.

¹⁷ RADU 2016, 45–46.

Oroszországot (de ezzel önmaga számára is kárt okoz); illetve katonailag avatkozik be a konfliktusba.

Ez utóbbi teljességgel kizártnak tűnt, így az első kettő lehetőség maradt Brüsszel kezében. A grúz háborúval ellentétben az ukrán konfliktust már nem lehetett úgy megindokolni, hogy az ne tűnjön agresszióknak, így az ötnapos háborút követő diplomáciai eseményeknél mindenféleképpen erősebbet kellett lépni, ráadásul az EU-nak is demonstrálnia kellett az erejét és határt szabni az orosz ambícióknak. Putyin úgy vélte, hogy a brüsszeli reakciók – csakúgy, mint 2008-ban – korlátozottak lesznek az energiafüggés és a gazdasági kapcsolatok miatt. Az annexióval nyert geopolitikai győzelem (ha lehet egyáltalán annak nevezni, és nem pedig egy visszaszoruló állam kétségbeesett próbálkozásának tekinteni) jelentősebbnek tűnt, mint az azt követő nyugati reakciók.¹⁸

A nyugati válaszlépések kezdetben valóban korlátozottak voltak, és csupán néhány személy utazásának tilalmáról, valamint vagyonuk befagyasztásáról döntöttek, azonban a Malaysian Airlines MH-17-es járatának kelet-ukrán szakadárak/oroszok által történt lelövése határozottabb válasza késztette Brüsszelt. Ezt követően döntöttek az orosz gazdaság kulcságazatait sújtó szankciókról, ami mindkét fél számára kellemetlen következményekkel járt. Ezzel el is kezdődött az a szankciós – ellenszankciós politika, amely a mai napig tart. Az EU gazdasága jóval erősebb lábakon áll, de ennek ellenére az orosz szankciók is éreztetik valamilyen szinten a hatásukat. A politikai nyomásgyakorlásnak jelenleg nincs más alternatívája az EU részéről.¹⁹

Putyin annexiós beszéde és annak értelmezése a nyugati világban

„Kedves barátaim! Azért gyűltünk ma itt össze, hogy egy létfontosságú, történelmi jelentőségű ügyet vitassunk meg. Két nappal ezelőtt a nemzetközi normáknak teljesen megfelelő, demokratikus népszavazást tartottak a Krim-félszigeten. Ezen a szavazópolgárok több mint 82%-a vett részt, és közülük több mint 96% döntött amellett, hogy a Krim legyen ismét Oroszország része. A számok önmagukért beszélnek. Hogy értsük a döntés mögött meghúzódó okokat, elég ismerni Oroszország és a Krim történetét, illetve tisztában lenni azzal, hogy e kettő mit jelentett egymásnak a múltban.” – így kezdte Vlagyimir Putyin annexiós beszédét a Kremlben 2014. március 18-án.

Az elnök kijelentette, hogy a függetlenként elismert Krími Köztársaság a lakosság egyöntetű akaratnyilvánításának megfelelően csatlakozik Oroszországhoz. Az annexió jogosságát alátámasztandó, a népszavazás eredménye mellett tudatta, hogy a lakosság döntő része orosz anyanyelvű (5. kép), a félsziget az Orosz Birodalom része volt egészen 1954-ig, amikor *„az alkotmányos rend nyílt megsértésével, a lakosság megkérdezése nélkül, zárt ajtók mögött döntöttek a Krim Ukrán Tagköztársasághoz való csatlakozásáról”*.

---

¹⁸ RADU 2016, 46–47.

¹⁹ RADU 2016, 48–49.

5. kép A Krim-félsziget orosz anyanyelvű lakosságának aránya

A Krim-félsziget tehát Putyin interpretációjában hazatért, az 1954-et követő 60 év volt törvénytelen, amikor Kijev fennhatósága alá tartozott. Párhuzamot vont a német újraegyesítés és a Krim bekebelezése között is. Szerinte a két német állam egyesülése is a népek önrendelkezési jogának ékes bizonyítéka, ahogy a krími lakosok választása is csupán ezen önrendelkezési jog gyakorlása.²⁰

Az annexiós beszéd természetesen heves indulatokat váltott ki a nyugati világban. Többen párhuzamot vontak az 1938-as események (Csehszlovákia felosztása) és az Ukrajnát ért orosz agresszió között. Az Egyesült Államok akkori külügyminisztere, Hillary Clinton is párhuzamot vont a két esemény között, Puytin beszédét pedig egyenesen Hitler beszédeihez hasonlította.²¹ Clintonhoz hasonlóan, az amerikai elnök, Barack Obama is határozottan elítélte Moszkva lépését, de egyértelművé tette, hogy katonai jellegű megtorlás elképzelhetetlen a Krim miatt, ellenben gazdasági és politikai szankciók képesek lehetnek nyomást gyakorolni Oroszországra, és elszigetelni Putyint.²²

Az annexió megosztotta a világot, a döntést támogatók és ellenzők is több érvet hoztak fel a határmódosítás mellett és ellen. Ukrajna, az Európai Unió, valamint az Amerikai Egyesült Államok egy sor másik állam mellett egyöntetűen elítélték az egyoldalú, erőszakos határmódosítást. Véleményük szerint a lépés egy szuverén ország ellen irányuló erőszakos cselekedet volt, amely összeegyeztethetetlen a nemzetközi normákkal, és felszólították Moszkvát, hogy adja vissza a félszigetet a kijevi kormánynak. Mivel Oroszország katonai

²⁰ PUTYIN 2014.

²¹ HITCHENS 2014.

²² TRAYNOR 2014.

jelenléte a félszigeten, valamint a keleti megyékben eleve egy szuverén állam destabilizációját jelentette, így az ott megtartott népszavazás legitimitása is súlyosan sérült. Ráadásul az ukrán alkotmány²³ is megsértésre került a népszavazás megtartásával, emellett a közölt számadatok valódisága is erőteljesen kérdéses, egyes helyi beszámolók szerint ugyanis a szavazópolgárok mindössze 30%-a vehetett ténylegesen részt a referendumon, és ezek közül nagyjából a fele támogathatta a Kijevtől való elszakadást.²⁴

Az elszakadás helyi szintű támogatottsága

A Velencei Bizottság állásfoglalása szerint a referendum megtartása az ukrán alkotmányba ütköző, illegális akció volt, ennél fogva az eredménye sem fogadható el, amiből egyenesen következik, hogy az inkorporáció is jogellenes.²⁵

Nemzetközi jogi szempontból a referendum Ukrajna kizárólagos belügyének minősült. Ennek ellenére az érvényes népszavazásoknak is számos kritériumai vannak. Az a tény pedig, hogy katonák foglalták el a félszigetet és telepedtek rá a közigazgatásra, ennél fogva befolyásuk megkérdőjelezhetetlen volt a referendum lebonyolítása alatt, mindenképpen sértette azt a feltételt, hogy szabad legyen a voksolás, illetve ne legyen jelen katonai alakulat az esemény során, és ugyanígy nem volt biztosított a hatóságok semlegessége sem. Népszavazás esetén ráadásul egy újabb princípium az, hogy a feltett kérdésre igennel vagy nemmel kell voksolni. A krími referendumon azonban két eltérő opció közül választhattak a polgárok. Ráadásul az Ukrajnához való tartozás is kétértelmű volt, hiszen a referendum előtt kvázi kikiáltották a terület elszakadását Ukrajnától. A nemzetközi megfigyelők legnagyobb része ráadásul ismeretlen eredetű volt. A fentiek fényében a népszavazás a nemzetközi gyakorlatnak nem megfelelően zajlott le, mivel sértette az ukrán alkotmányt, és a nemzetközi jog által támasztott kritériumoknak sem felelt meg teljesen.²⁶

A hivatalosan közzétett adatok alapján 81,3% volt a részvételi arány, ami 1274096 főt jelent. Ebből 96,77% szavazott az Oroszországi Föderációhoz való csatlakozásra (1233002 fő), 2,51% maradt volna Ukrajnánál (31997 fő), 0,72% (9097 fő) pedig érvénytelenül szavazott.²⁷

Ezeket az adatokat két korábbi felmérés eredményei alapján árnyalhatjuk, valóságtartamuk ugyanis erőteljesen megkérdőjelezhető. A kijevi központi kormányzat 2014 februárjában, tehát az annexió előtt egy hónappal 2032 fő személyes megkérdezésével végzett reprezentatív kutatást egész Ukrajna területén azzal kapcsolatban, hogy milyennek képzeli Ukrajna és Oroszország kapcsolatát a jövőben. A válaszok területi megoszlását tekintve erősen megjelenik az ország etnikai megosztottsága: míg a Krím-félszigeten élők 41%-

---

²³ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁGI DÖNTÉS; UKRAJNA ALKOTMÁNYA.

²⁴ NÉPSZAVAZÁS 2014a.

²⁵ VELENCEI BIZOTTSÁG.

²⁶ MARXSEN 2014, 381–382.

²⁷ NÉPSZAVAZÁS 2014c.

a támogatná az uniót Oroszországgal, addig nyugaton mindössze a megkérdezettek 1%-a volt ezen az állásponton. Az oroszok által destabilizált Luhanszk megyében ez az arány 24%, Donyeckben pedig 33%. A fenti adatok alapján kijelenthető, hogy az orosz dominanciájú déli, délkeleti részekben megnő az unió támogatottsága, de sehol nem éri el az 50%-ot. Ennek fényében a 96,77% meglehetősen magasnak tűnik.²⁸

Egy másik, függetlenebbnek tekinthető felmérés az ENSZ-hez kapcsolódik. 2009–2011 között hét alkalommal végeztek közvéleménykutatást a Krím-félszigeten. Többek között arra is kíváncsiak voltak, hogy egy esetleges népszavazáson mennyien döntenének az Oroszországhoz való csatlakozás mellett. Az eredmények mindvégig a 65–70%-os tartományban mozogtak,²⁹ amit alátámaszt a félsziget etnikai képe is: a 2001-es census szerint a félsziget lakosságának 60%-a etnikai orosz – anyanyelvüket tekintve ennél többen vannak! – 24% ukrán, 12% tatár,³⁰ a 2014-es népszámlálás már 65%-ban határozza meg az orosz etnikum arányát.³¹

A referendumot megelőző különféle felmérések³² egyöntetűen ehhez az utóbbi, ENSZ által végzett felméréssorozathoz állnak a legközelebb. A népszavazás tényleges, csalásoktól tisztított eredményeit valószínűleg sohasem tudjuk meg, így azt sem, hogy a később hangoztatott 30%-os részvétel és 50% körüli elszakadási hajlandóság valós-e.³³ Amennyiben eltekintünk az orosz fegyveres erők beavatkozásától, vékony jégen táncolva ugyan, de a népek önrendelkezési jogához való ragaszkodás és a tényleges, többségi támogatottság mindenféleképpen Moszkva döntése mellett szól. Konklúzióként elmondhatjuk, hogy a referendum eredménye nagy valószínűséggel torzított adatokat közöl, de nem áll távolabb attól a valóságtól, amely a kijevi kormányzat számaadatain nyugszik.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsához márciusban benyújtott határozattervezetet, amely a referendumot még annak lezajlása előtt érvénytelenítette volna, illetve ugyancsak kimondta Ukrajna területi integritásának védelmét, nem sikerült elfogadni, mivel Oroszország megvétózta, Kína pedig tartózkodott. Ennek eredménytelensége után az ENSZ Közgyűlése március 27-én 68/262-es számú, „*Ukrajna területi integritása*” elnevezésű határozatában kiállt az ukrán határok sérthetatlensége mellett, és érvénytelennek nyilvánította a március 16-i népszavazást. A nem kötelező érvényű határozatot száz ENSZ-tagállam támogatta tizenegy ellenében. 58 állam tartózkodott, míg 24 nem volt jelen a határozathozatalkor. Az észak-amerikai és az európai államok – Fehéroroszország és Oroszország kivételével – mindannyian, egyhangúan

---

²⁸ KÖZVÉLEMÉNYKUTATÁS 2014c.

²⁹ KÖZVÉLEMÉNYKUTATÁS 2009; KÖZVÉLEMÉNYKUTATÁS 2010; KÖZVÉLEMÉNYKUTATÁS 2011.

³⁰ NÉPSZÁMLÁLÁS 2001.

³¹ NÉPSZÁMLÁLÁS 2014.

³² KÖZVÉLEMÉNYKUTATÁS 2014a; KÖZVÉLEMÉNYKUTATÁS 2014b.

³³ NÉPSZAVAZÁS 2014b.

elfogadták a határozatot. Dél-Amerika és Afrika eléggé megosztott volt a kérdésben, míg Ázsia inkább tartózkodott, illetve a határozat ellen szavazott.³⁴

A koszovói precedens

A nyílt alkotmány sértést elkerülni szándékozva, valamint a későbbi döntések legitimitását megteremtendő, a Krími Autonóm Köztársaság 2014. március 11-én egyoldalúan kikiáltotta függetlenségét Ukrajnától.³⁵ A Krími Köztársaság, mint független (de nem elismert) entitás már joggal kérvényezhette felvételét az Oroszországi Föderációba, melyre a 16-i referendum eredménye jogosította fel a vezetőket. A terület ugyan valóban függetlenítette magát (orosz segítséggel) a kijevi központtól, jogállása azonban a mai napig vitatott a nemzetközi közösség tiltakozása miatt.³⁶

Maga a függetlenség egyoldalú kinyilvánítása nem sérti a nemzetközi jogot, azonban bizonyos körülmények (erőszak/külső befolyás jelenléte) megkérdőjelezi a döntés jogszerűségét. Koszovó esetében ilyen külső befolyás vagy erőszak nem állt fenn. Krím esetében az orosz beavatkozás miatt az egyoldalú deklarációt – ahogy a referendumot is – a nemzetközi közösség jogszerűtlennek nyilvánította.³⁷

Az ENSZ Alapokmányának valóban egyik legjelentősebb princípiuma az önrendelkezési jog, a krími döntéshozók is erre hivatkoztak, alátámasztandó uniós törekvésüket Moszkvával. Az önrendelkezési jog azonban nem korlátlan lehetőség, mivel nem csorbíthatja egy szuverén állam területi integritását – ugyancsak a nemzetközi jogban bevett gyakorlatról van szó, tehát újfent oda arra jutunk, hogy az érvelés csak részben megalapozott.³⁸ Azt azonban el kell ismernünk, hogy Koszovó kiválása is egy szuverén állam területi integritását bontotta meg. A koszovói elszakadást támogatók speciális esetként hivatkoznak erre, mivel az egykori szerb tartományban az emberi jogokat nem tartották tiszteletben, míg a Krímen ilyenre nem került sor.

Koszovó 2008-as, Szerbiából való, szintén vitatott jogállású elszakadása³⁹ után Krím egy újabb precedenst teremtett arra, hogy a II. Világháború után nagyhatalmak által meghúzott határvonalak, a központi kormányzat akarata ellenében egyoldalúan módosíthatók a népek önrendelkezési jogának hangoztatásával, felülírva az állami szuverenitás kérdését. Nemhiába hivatkozott a krími vezetés is a koszovói eseményekre. Koszovó függetlenségének kikiáltását számos nagyhatalom azonnal elismerte, ez adott a döntésnek valamilyen szintű legitimitást, a krími precedenst azonban csak Moszkva akceptálta.⁴⁰ Ugyanakkor ez a 2008-as egyoldalú döntés, és az azt követő

---

³⁴ ENSZ HATÁROZAT.

³⁵ FÜGGETLENSÉGI DEKLARÁCIÓ.

³⁶ USA–EU TILTAKOZÁSA; ENSZ HATÁROZAT.

³⁷ MARXSEN 2014, 383–384.

³⁸ MARXSEN 2014, 384–385.

³⁹ KOSZOVÓ FÜGGETLENEDESE.

⁴⁰ A FÜGGETLENSÉG ELISMERÉSE.

elismerési hullám szintén nagy vitát kavart a nemzetközi szereplők között, mivel sokan már akkor úgy látták, hogy ez egy olyan precedenst teremt, amely veszélyes lehet a területi integritásukat féltő országokra nézve, mivel erre az esetre később más függetlenségi mozgalmak is joggal hivatkozhatnak majd.⁴¹ Több kormányfő is úgy nyilatkozott, hogy a függetlenség elismerésével kinyitották Pandora szelencéjét Európában,⁴² Moszkva pedig kijelentette, hogy a nyugat döntése a későbbiekben visszaüthet⁴³ – a krími események ismeretében ez valóban így is történt, és az ezen az állásponton állóknak lett végül igaza. Mások ezt hasznos precedensnek látták, amely reményt nyújt számos kisebbségnek a világban arra, hogy saját országot hozzanak létre, és függetleníteni tudják magukat a központi kormányzattól.

Ezzel szemben olyan vélemények is megjelentek, amelyek azt hangoztatták, hogy a koszovói események kivételes döntéseket indukáltak, ez pedig nem borítja fel az eddigi nemzetközi jogi rendszert, nem teremt precedenst hasonló esetekre nézve. Ezek a véleményformálók azon az állásponton vannak, hogy minden eset egyedi, azokat mind külön kell megvizsgálni az adott környezetben, a körülményeket figyelembe véve, Koszovó ugyancsak egy *sui generis* eset volt, ahol a fennálló körülmények miatt támogatni kellett a terület függetlenségét.⁴⁴ Ez viszont felvet olyan kérdéseket, hogy a Moszkva által generált befagyasztott konfliktusokat miért ne lehetne hasonlóképpen rendezni? Ott van Dél-Oszétia, Hegyi-Karabah, Abházia és Transznisztria megoldatlan helyzete is. Ezekre Moszkva külön fel is hívta a figyelmet a koszovói események során.⁴⁵

Krím bekebelezése több más szempontból is elfogadhatatlan a nyugati hatalmak számára, hiszen számos olyan helyi, illetve regionális függetlenségpárti törekvés van egyes országokon belül, amelyek a dezintegráció irányába mutatnak (6. kép). Gondoljunk a két legjelentősebbre, amelyek a közelmúltban a leginkább uralták a híradásokat: a skót függetlenségi népszavazás 2014-ben,⁴⁶ majd a Brexit árnyékában ismét fellobbanó elszakadáspárti törekvések,⁴⁷ vagy épp a katalán kérdés, ahol 2017-ben szintén a népek önrendelkezési joga alapján kívántak népszavazás útján dönteni a függetlenségről.⁴⁸ A madridi központi kormány erőszakos, alkotmányvédő intézkedései hetekig uralták a világsajtót.

Miben más tehát Krím, mint Katalónia vagy Koszovó? A legfontosabb hasonlóság mindenképpen az, hogy egy-egy olyan autonóm területről van/volt szó, amely önmeghatározását tekintve valamilyen szinten eltér a központi

---

⁴¹ JOVANOVIĆ 2013, 929.

⁴² PANDORA SZELENCÉJE.

⁴³ PUTYIN 2008.

⁴⁴ KOSZOVÓ NEM PRECEDENS.

⁴⁵ KOSZOVÓI PRECEDENS.

⁴⁶ SKÓT FÜGGETLENSÉGI NÉPSZAVAZÁS.

⁴⁷ ÚJABB SKÓT REFERENDUM.

⁴⁸ KATALÁN NÉPSZAVAZÁS.

rezsimtől. Az ukrán,⁴⁹ a szerb⁵⁰ és a spanyol alkotmány⁵¹ is kiáll az ország területi integritása mellett, elszakadni egyoldalúan alkotmányellenes lépés.

6. kép Szeparatista törekvések Európában

E három hasonló terület három különböző utat járt be. Koszovó sikeresen elszakadt, a mai napig *de facto* önálló állam, és a nemzetközi közösség meghatározó szereplőinek nagy része elismeri a függetlenségét (193 ENSZ-tagállam közül 111-en). Krím szintén sikeresen elszakadt, majd egy másik államhoz csatlakozott, *de facto* tehát itt is megvalósult a függetlenség, azonban a nemzetközi közösség ezt teljes mértékben elutasítja és szankciókkal sújtja Moszkvát emiatt. Katalónia is a függetlenség mellett tette le a voksát, ez azonban elbukott Madrid,⁵² valamint a nemzetközi közösség határozott tiltakozása miatt.⁵³

A népszavazások eredménye kétséggkívül világosan megmutatja, hogy a népek önrendelkezési jogával élve mindkét terület lakossága a függetlenség pártján áll. A legfontosabb különbség abban áll, hogy Madrid befolyása sokkal nagyobb volt Katalóniában, míg a kijevi központi kormány eleve instabil lábakon állt, valamint egy külső hatalom előzetesen elfoglalta a nevezett területet. Európa tele van olyan országokkal, amelyek etnikailag nem homogének, így nem kérdés az, hogy a nyugati hatalmak miért állnak ki végletesen a II. Világháború után

⁴⁹ Ukrajna 1996-os alkotmánya, X. fejezet 134. cikke értelmében. Lásd: UKRAJNA ALKOTMÁNYA

⁵⁰ Szerbia 2006-os alkotmánya, VII. fejezet 182. cikke értelmében. Lásd: SZERBIA ALKOTMÁNYA

⁵¹ Az 1978-as spanyol alkotmány 2. szekciója mondja ki az ország felbonthatatlan területi egységét. Lásd: SPANYOLORSZÁG ALKOTMÁNYA.

⁵² MADRID ELLENÁLLÁSA.

⁵³ AZ EU ELLENÁLLÁSA.

megrajzolt határok mellett. Nem kívánnak több precedenst látni, tartanak ugyanis a dominóeffektustól, ami az ő országukat is elérheti. Koszovó függetlenségének elismerése a fenti szempontból valószínűleg elhamarkodott döntés volt a nyugati hatalmak részéről, hiszen ezzel gyakorlatilag egy ütőkártyát adtak Putyin és a jövő szeparatista mozgalmai kezébe.

A legfontosabb hivatkozott különbség Koszovó és Krím között az, hogy míg a szerb állam inhumánus módon lépett fel a tartománybeli lakossággal, és önrendelkezésüket csorbította – ráadásul ENSZ-békefenntartók voltak jelen –, addig az ukrán állam teljes mértékben elismerte, és az alkotmányban is garantálta a széleskörű autonómiát a Krím-félszigeten, és azt nem sértette meg.⁵⁴

Putyin annexiós beszédében kijelentette, hogy a nyugati hatalmak kettősmércét alkalmaznak, mivel Koszovó esetében az volt az érdekük, hogy elfogadják a terület függetlenségét, míg a Krím esetében tartózkodnak az orosz érdekek elismerésétől, ez pedig súlyos cinizmus a részükről. Koszovó szerinte nem volt speciális eset.⁵⁵

A felek által hivatkozott jogi dokumentumok és iránymutatások

A vitatott függetlenségi deklaráción, valamint a népszavazáson, majd az annexión túl van egy negyedik, alapvető szempont is, amelyet mindenképpen figyelembe kell vennünk az eset tárgyalásakor. Ez a szempont nem más, mint orosz katonák jelenléte egy szuverén állam területén. A nemzetközi jog semmilyen felhatalmazást nem ad Oroszországnak arra, hogy erőszakkal, katonai intervencióval avatkozzon be egy idegen ország területén. Ezt a jogot akkor sem kapná meg, ha valódi veszélyben lennének az oroszajkú krími lakosok.⁵⁶ A budapesti memorandum kimondta, hogy Ukrajna területi integritását tiszteletben kell tartani, katonai beavatkozás pedig csak önvédelmi célból, vagy az ENSZ felhatalmazásából történhet.⁵⁷ Ukrajna nem támadta meg Oroszországot, sem a Krímet, és az ENSZ sem hatalmazta fel az oroszokat a beavatkozásra, így az intervenció mindenképpen nemzetközi jogba ütköző cselekedet volt az agresszor részéről.

A fentiekből egyenesen következik, hogy bármilyen függetlenségi nyilatkozat vagy népszavazás legitimitását veszti egy idegen állam hathatós befolyása miatt, attól függetlenül, hogy a többség az uniót támogatta-e vagy sem.

A Krími Autonóm Köztársaság egyoldalú elszakadása Ukrajnától nem volt jogszerű, a nemzetközi közösség nem fogadta el független államként, ennél fogva pedig nem volt meg a lehetősége arra, hogy önként egy másik állam fennhatósága alá juttassa magát. A Krím-félsziget tehát *de jure* Ukrajna részét képezi, *de facto*

---

⁵⁴ MARXSEN 2014, 387.

⁵⁵ PUTYIN 2014.

⁵⁶ MARXSEN 2014, 389–390.

⁵⁷ BUDAPESTI MEMORANDUM 1994.

azonban 2014 februárjában elveszítette befolyását Kijev a területen, azóta Oroszország integrált része.⁵⁸

A beavatkozás több nemzetközi egyezményt is megsértett: a budapesti memorandum mellett a Helsinki Záróokmányt (1975) és az ENSZ Chartáját, valamint a két ország között 1997-ben kötött Barátsági, Együttműködési és Partnerségi Egyezményt is.

Az ENSZ alapokmánya így rendelkezik: „A Szervezet összes tagjainak nemzetközi érintkezéseik során más Állam területi épsége, vagy politikai függetlensége ellen irányuló vagy az Egyesült Nemzetek céljaival össze nem férő bármely más módon nyilvánuló erőszakkal való fenyegetéstől vagy erőszak alkalmazásától tartózkodniuk kell.”⁵⁹

A Helsinki záróokmány III., A határok sérthetatlensége c. pontja kimondja, hogy „A résztvevő Államok sérthetetlennek tekintik egymás valamennyi határát, valamint minden európai állam határait, és ezért most és a jövőben tartózkodnak attól, hogy e határookra törjenek. Ennek megfelelően úgyszintén tartózkodnak minden olyan követeléstől vagy cselekménytől, amely bármely résztvevő Állam területe egy részének vagy egészének elfoglalására és bitorlására irányul.”⁶⁰

A IV., Az Államok területi épsége c. pontja pedig így szól: „A résztvevő Államok tiszteletben tartják minden egyes résztvevő Állam területi épségét. Ennek megfelelően tartózkodnak minden olyan, az Egyesült Nemzetek Alapokmányának céljaival és elveivel összeegyeztethetetlen cselekménytől, amely bármely résztvevő Állam területi épsége, politikai függetlensége vagy egysége ellen irányul és különösen bármely olyan cselekménytől, amely erőszakkal való fenyegetést vagy erőszak alkalmazását jelentené. A résztvevő Államok hasonló módon tartózkodnak attól, hogy egymás területét katonai megszállás alá vonják, vagy ellene más közvetlen vagy közvetett erőszakos intézkedést tegyenek a nemzetközi jog megsértésével vagy ilyen intézkedések révén megszerezzék azt vagy az ilyen intézkedések megvalósításával fenyegetőzzenek. Semmiféle ilyen természetű megszállást vagy szerzeményt nem ismernek el törvényesnek.”⁶¹

Az Ukrajna és Oroszország között kötött Barátsági, Együttműködési és Partnerségi Egyezmény ide vonatkozó részében a felek kötelezték magukat arra, hogy kapcsolatuk az egyenlőségen, a kölcsönös tiszteleten fog alapulni, hitet tettek a fennálló határok sérthetatlensége, egymás szuverenitásának tiszteletben tartása mellett, valamint kötelezték magukat arra, hogy kapcsolatukban nem alkalmaznak sem gazdasági, sem politikai vagy más jellegű nyomásgyakorlást, tartózkodnak az erőszaktól és a befolyásolástól.⁶²

---

⁵⁸ MARXSEN 2014, 390.

⁵⁹ Az ENSZ alapokmányának 2. cikk 4. bekezdése. Lásd: ENSZ ALAPOKMÁNY.

⁶⁰ Helsinki Záróokmány III. pont. Lásd: HELSINKI ZÁRÓOKMÁNY.

⁶¹ Helsinki Záróokmány IV. pont. Lásd: HELSINKI ZÁRÓOKMÁNY.

⁶² Barátsági, Együttműködési és Partnerségi Egyezmény 3. cikkely. Lásd: PARTNERSÉGI EGYEZMÉNY.

A jogi vonalat tovább folytatva nem tekinthetünk el attól sem, hogy egy bilaterális szerződés engedélyezte az orosz katonák jelenlétét a félszigeten. Szintén 1997-ben kötötték meg az ezt a kérdést is szabályozó Fekete-tengeri flottamegosztásról szóló egyezményt. A Krími támaszpontot az orosz flotta bérbe vette húsz évre,⁶³ 2010-ben pedig a harkivi egyezményben 2042-ig hosszabbították meg a bérleti szerződést. Ukrajna cserébe 30%-kal olcsóbban kapta a gázt Moszkvától (ezt is tekinthetjük egyfajta nyomásgyakorlásnak).⁶⁴ Az annexiót követően Putyin felmondta ezeket a szerződéseket, mivel azok, véleménye szerint hatályukat veszítették, amikor a Krími Köztársaság elszakadt Ukrajnától.

Moszkva két érvet hozott fel a beavatkozás mellett. Egyrészt azt, hogy az orosz kisebbség jogait kellett megvédenie, mivel „*Ukrajnában életveszélyes oroszoknak lenni*”, emiatt Moszkvának muszáj kiállnia oroszajkú testvérei érdekében, ez pedig elég indok az intervencióra.⁶⁵ A nemzetközi jogban az önvédelmi kategóriába részben beleillik egy olyan opció, ami egy idegen ország területén élő, veszélyben lévő népcsoport kimentéséről rendelkezik.⁶⁶ Azonban az önvédelemre való hivatkozás feltétele egy folyamatban lévő támadás az adott állam ellen, vagy erre vonatkozó közvetlen fenyegetés. Jelen esetben egy másik állam területén élő állampolgárok fenyegetése miatt hivatkoztak önvédelemre, és szállták meg katonailag az adott területet.

Ráadásul nem lehetett bizonyítani azt, hogy a Krim-félszigeten élő oroszok életveszélyben vannak, illetve Kijev nem képes szavatolni biztonságukat. Az intervenció csak a legvégső esetben lehet alternatívája bármilyen más megoldásnak, ráadásul az ENSZ Biztonsági Tanácsának felhatalmazására is szükség van a katonai beavatkozáshoz. A katonák azonban felségjelzés nélkül, titokban szivárogtak be, jelenlétük csak a referendum után lett elismerve. Moszkva hivatkozása tehát az önvédelemre igen problematikus.⁶⁷

Moszkva másik érve az intervenció mellett az volt, hogy Janukovics kérte az oroszok beavatkozását, az elnök leváltása alkotmányellenesen ment végbe, tehát őt tekintik legitim államfőnek, így a „meghívás” is jogos. Janukovics leváltása valóban nem jogszerűen ment végbe. A nemzetközi jog szerint egy állam hivatalban lévő, felhatalmazott vezetői kérhetnek külföldi katonai beavatkozást országuk területén, Moszkva érvelése szerint tehát a jelenlétük Janukovics meghívása miatt jogszerű volt.

A nemzetközi jog azonban ezt a procedúrát is szabályozza, mivel egy ilyen beleegyezéshez több kritériumnak is meg kell felelnie az adott kormánynak. Janukovics meghívólevele azért is bonyolult kérdés, mert *de jure* ugyan ő volt az elnök, *de facto* azonban már semmilyen befolyással nem bírt Kijevben, ráadásul a meghívás sem volt teljesen szabályszerű, a forradalmi helyzet pedig tovább

---

⁶³ FLOTTAEGYEZMÉNY.

⁶⁴ HARKIVI EGYEZMÉNY.

⁶⁵ MARXSEN 2014, 372.

⁶⁶ ENSZ Alapokmány VII. fejezet 51. cikk. Lásd: ENSZ ALAPOKMÁNY.

⁶⁷ MARXSEN 2014, 372–374.

homályosítja a meghívás jogosságát. Janukovics legitimitása emellett erősen megkérdőjelezhető volt, az orosz beavatkozásra pedig nem Kijevben, hanem a határ közelében került sor.

Összességében elmondhatjuk tehát, hogy sem az önvédelem, sem pedig a meghívás nem tekinthető elegendő érvnek az orosz intervencióra, így az a nemzetközi jogba ütköző agresszív cselekedet volt, amely megsértette egy állam szuverenitását, és megbontotta annak területi integritását.⁶⁸

Maga az annexió egyébként az Oroszországi Föderáció alkotmányjogi rendelkezéseit is sértette, mivel azok előírják, hogy egy területet akkor lehet megszerezni, ha abba a harmadik állam – amelyhez a nevezett terület tartozott – beleegyezik és hivatalos szerződés születik az „adás-vételről”. Ahhoz tehát, hogy az egyesülés létrejöhessen, törvénymódosításra is szükség volt Moszkvában. Ennek értelmében egy terület elfoglalása akkor is lehetséges, ha a harmadik állam kormányzata valamilyen oknál fogva nem tud egyezményt kötni (bénult), illetve a nevezett területen népszavazás útján döntenek a belépésről. Ez a módosítás tehát kifejezetten a Krím-félsziget helyzetére lett szabva, ráadásul Kijevet úgy sikerült kirekeszteni az eseményekből, hogy kikiáltották a Krími Köztársaság függetlenségét, így tehát végső soron egy szuverén állam lépett be az Oroszországi Föderációba – Moszkva véleménye szerint.⁶⁹

A fentiek alapján elmondható, hogy Oroszország minden lehetséges nemzetközi és bilaterális egyezményt megsértett a katonai beavatkozással, érvelése jogi szempontból és a nemzetközi normákat figyelembe véve nem megalapozott és nem elfogadható. A kérdést azonban nagyhatalmi és geopolitikai szemüvegen át vizsgálva más eredményre jutunk. Ez a konfliktus – bár jelentőségét és szimbolikáját tekintve kiemelkedik a korszakból – a hidegháború utáni történelembe ágyazódik be, a nyugati kihívásokra adott határozott orosz válaszok egyike. A neorealista és a neoeurázsianista geopolitikai felfogás alapján Krím nem annektálva lett, hanem önként és jogosan csatlakozott az Oroszországi Föderációhoz. Nem szabad elfelejtenünk azt sem, hogy a lakosság többsége bizonyosan támogatta és támogatja Putyint, így a népek önrendelkezési joga – ha nem is teljesen szabályszerűen – de gyakorolva lett. Újfént elindulhat az a vita, ami 2008-at követően Koszovó kapcsán zajlott le: vajon egyedi, megismételhetetlen esetről beszélhetünk, vagy egy dominóeffektust elindító precedensről? A kérdés megválaszolása a jövő feladata.

Összefoglalás

Összegezve elmondhatjuk, hogy Oroszország a 2000-es években az olajárak növekedésének köszönhetően megszilárdította gazdaságát, korábbi visszaszorulása a geopolitikai játéktéren determinálta, hogy megerősödve a posztsovjet térségben mindenképpen hegemoniára fog törni, és érdekeit érvényre fogja juttatni. Egyik legfőbb érdeke az ún. *közel külföld* befolyásolása,

---

⁶⁸ MARXSEN 2014, 374–379.

⁶⁹ MARXSEN 2014, 380.

mely a határai mentén sorakozó államokat jelenti. Közte és a Nyugat között egy pufferezóna terül el, amelyből a nyugati hatalmak folyamatosan lecsíptek.⁷⁰

Moszkvának lépnie kellett, s egyik leginkább bevált módszeréhez folyamodott: teremtett egy befagyasztott konfliktust Kelet-Ukrajnában (Luhanszk, valamint Donyeck), és katonai erő bevetésével – de a lakosság többségének támogatásával – a nemzetközi jogot, az ENSZ chartáját, valamint a bilaterális megállapodásokat megsértve elfoglalta a Krim-félszigetet, amivel erejét demonstrálta mind a külvilág, mind saját állampolgárai felé.

Az annexió azonban – ha hosszabb távon vizsgáljuk a kérdést – valószínűleg visszafelé sült el, mivel Putyin az agresszióval – bár szükségszerű volt, amennyiben geopolitikai céljai felől tekintünk a kérdésre – inkább felgyorsította, mintsem megakadályozta Ukrajna EU-integrációját (a társulási egyezményt ugyanis aláírták, és az 2017-ben életbelépett). A 2013-as irányváltás kikényszerítése természetesen szükségszerű volt Moszkva szempontjából, annak elérése után a következményeket minden bizonnyal alábecsülték, hiszen senki sem láthatta előre azt, hogy a tüntetések forradalommal szélesednek majd és megbuktatják a keleti irányvonal képviselőit.

Végül időt kellett nyerniük, ezt pedig úgy sikerült, hogy destabilizálták az országot. Oroszországnak nem érdeke elszakítani Luhanszket és Donyecket, mivel e két szakadár állam azzal teszi a legnagyobb szolgálatot a Kremlnek, ha belülről bomlasztja Ukrajnát, és belső ellenzékot teremtenek a nyugatbarát kormánynak. Putyin valószínűleg csak időleges és ideiglenes győzelmet aratott, de amint újfent napirendre kerül az ukrán EU- és NATO-tagság (nem a szavak szintjén, hanem valódi lépésekben ölt testet), biztosak lehetünk abban, hogy Moszkva nem fog könnyen engedni Brüsszelnek.

Ahogy arra John Mearsheimer is rámutat, az ukrán konfliktus kibontakozásában a nyugati hatalmak is nagy szerepet játszottak. Elhibázott volt az a politikai elgondolásuk, hogy Oroszország nem tényező többé, és geopolitikai szférájába bármikor beavatkozhat, befolyási övezetéből következmények nélkül kihat magának egy-egy szeletet.⁷¹ Ez a változás magával hozta azt a felismerést is, hogy a hidegháború utáni korszak békés együttélésén, a liberális demokrácia győzelmén 2008-ban keletkezett repedés visszavonhatatlanul tovább mélyült. 2014-re egyértelművé vált, hogy paradigmaváltásra van szükség. Oroszország visszatért és egy saját nagyhatalmi erőcentrum kiépítése mellett döntött. Az elmúlt két évtizedben elvesztett befolyásának fokozatos visszaszerzésére, érdekeinek határozott érvényesítésére törekszik.

Napjaink európai geopolitikai hadszíntere kétségkívül Ukrajnában húzódik. Itt feszül egymásnak Kelet és Nyugat, itt próbálja kiterjeszteni hatalmát mind Brüsszel, mind a Kreml. A 2008 után intenzívebbé vált kötélhúzás jelenleg döntetlenre áll, a frontok Kijevben merevedtek meg.

---

⁷⁰ Részletesen lásd: MOGYORÓSI 2018.

⁷¹ Részletesen lásd: MEARSHEIMER 2014.

Irodalom

- FLOTTAEGYEZMÉNY = Kryukov, N. A.: Evolution of Russian-Ukrainian Relations: The Legal Status of the Black Sea Fleet. *Military Thought* 15 (2006) 120.
- HAMILTON – MEISTER 2016 = Hamilton, Daniel S.– Meister, Stefan (ed.): *The Eastern Question: Russia, the West, and Europe's Grey Zone*. Washington 2016.
- JOVANOVIĆ 2013 = Miroslav N. Jovanović: *The Economics of European Integration*. Northampton 2013.
- MARSH-REES 2012 = Marsh, Steve – Rees, Wyn: *The European Union in the Security of Europe. From Cold War to Terror War*. Abingdon–New York 2012.
- MARXSEN 2014 = Marxsen, Christian: The Crimea Crisis – An International Law Perspective. *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht (Heidelberg Journal of International Law)* 74/2 (2014) 367–391.
- MEARSHEIMER 2014 = Mearsheimer, John J.: Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault. The Liberal Delusions That Provoked Putin. *Foreign Affairs* Volume 93 Number 5 (2014) 77–89.
- MITCHELL 2012 = Lincoln A. Mitchell: *The color revolutions*. H. n. : University of Pennsylvania Press, 2012.
- MOGYORÓSI 2018 = Mogyorósi Renátó Manuel: Oroszország helye a nap alatt. Az Ukrajnáért vívott geopolitikai sakkjátszma három szintjének elemzése. In: Kovács Attila (sorozatszerk.) – Bíró Gyöngyvér (szerk.): *Móra Akadémia Szakkollégiumi Tanulmánykötet*. [Szakkollégiumi Füzetek 5.] Szeged 2018, 233–251.
- SZILÁGYI 2018 = Szilágyi István: *Geopolitika*. Második, bővített kiadás. Budapest 2018.
- VELENCEI BIZOTTSÁG = Venice Commission, Opinion on “Whether the Decision taken by the Supreme Council of the autonomous Republic of Crimea in Ukraine to organise a Referendum on becoming a constituent territory of the Russian Federation or Restoring Crimea’s 1992 Constitution is Compatible with Constitutional Principles”, Opinion no. 762/2014, 21.3.2014, Doc. CDL-AD (2014) 002.

Internetes források

A FÜGGETLENSÉG ELISMERÉSE = Ukrainian prosecutors demand annulment of declaration of Crimea independence. *Tass. Russian News Agency*. 2014.03.12.; <http://tass.com/world/723101> (Letöltés: 2019.02.28.)

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁGI DÖNTÉS = KC признал неконституционным постановление крымского парламента о вхождении АРК в состав РФ и проведении референдума о статусе автономии. Constitutional Court of Ukraine deemed Crimean parliament resolution on accession of the Autonomous Republic of Crimea to the Russian Federation and holding of the Crimean status referendum unconstitutional. *Interfax*. 2014.03.14.; <https://interfax.com.ua/news/political/196031.html> (Letöltés: 2019.02.28.)

AZ EU ELLENÁLLÁSA = EU THREATEN Catalonia with separatism if they press ahead with independence from Spain. *Sunday Express*. 2017.12.22.; <https://www.express.co.uk/news/world/895433/catalan-general-election-latest-independence-spain-eu-referendum-Carles-Puigdemont> (Letöltés: 2019.02.28.)

BUDAPESTI MEMORANDUM 1994 = Memorandum on Security Assurances in connection with Ukraine's accession to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons. Budapest, 1994.12.05.; <http://www.pircenter.org/media/content/files/12/13943175580.pdf> (Letöltés: 2019.02.28.)

DÉL-OSZÉT REFERENDUM = 99% of South Ossetian voters approve independence. *Regnum* 2006.11.13.; <https://web.archive.org/web/20070930201431/http://www.regnum.ru/english/737823.html> (Letöltés: 2019.02.28.)

ENSZ ALAPOKMÁNY = Az Egyesült Nemzetek Alapokmánya; <http://www.menszt.hu/hu/tudnivalok/az-egyedul-nemzetek-alapokmánya> (Letöltés: 2019.02.28.)

ENSZ HATÁROZAT = Backing Ukraine's territorial integrity, UN Assembly declares Crimea referendum invalid. *UN News* 2014.03.27.; <https://news.un.org/en/story/2014/03/464812-backing-ukraines-territorial-integrity-un-assembly-declares-crimea-referendum#.UzgPNqLRUdw> (Letöltés: 2019.02.28.)

EURÁZSIAI GAZDASÁGI UNIÓ = Russia and 2 Neighbors Form Economic Union That Has a Ukraine-Size Hole. *The New York Times* 2014.05.29.; https://www.nytimes.com/2014/05/30/world/europe/putin-signs-economic-alliance-with-presidents-of-kazakhstan-and-belarus.html?_r=0 (Letöltés: 2019.02.28.)

FÜGGETLENSÉGI DEKLARÁCIÓ = ПАРЛАМЕНТ КРЫМА ПРИНЯЛ ДЕКЛАРАЦИЮ О НЕЗАВИСИМОСТИ АРК И Г. СЕВАСТОПОЛЯ" Press center of the Supreme Council of Autonomous Republic of Crimea. *Верховный Совет Автономной Республики Крым* 2014.03.11.; https://web.archive.org/web/20140313100800/http://www.rada.crimea.ua/news/11_03_2014_1 (Letöltés: 2019.02.28.)

HARKIVI EGYEZMÉNY = Ukrainian sovereignty withstands Medvedev. *Kyiv Post* 2010.05.20.; <https://www.kyivpost.com/article/opinion/op-ed/ukrainiansoveignty-withstands-medvedev-67349.html> (Letöltés: 2019.02.28.)

HELSINKI ZÁRÓOKMÁNY = Az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet Záróokmánya. Az európai biztonsággal összefüggő kérdések (A Helsinki Záróokmány részletei); http://www.magyaroklegium.hu/pdf/torveny_int3.pdf (Letöltés: 2019.02.28.)

HITCHENS 2014 = Peter Hitchens: We're being dragged into a new Cold War by a puffed-up bullfrog (and I don't mean President Putin). *Daily Mail Online* 2014.03.23.; <http://www.dailymail.co.uk/debate/article-2587118/PETER-HITCHENS-Were-dragged-new-Cold-War-puffed-bullfrog-I-don-t-mean-President-Putin.html> (Letöltés: 2019.02.28.)

KATALÁN NÉPSZAVAZÁS = Catalonia referendum: 90% voted for independence, say officials – as it happened. *The Guardian* 2017.10.02.; <https://www.theguardian.com/world/live/2017/oct/01/catalan-independence-referendum-spain-catalonia-vote-live> (Letöltés: 2019.02.28.)

KELETI PARTNERSÉG = Playing East against West. The success of the Eastern Partnership depends on Ukraine. *The Economist* 2013.11.23.; <https://www.economist.com/europe/2013/11/23/playing-east-against-west> (Letöltés: 2019.02.28.)

KOSZOVÓ FÜGGETLENEDÉSE = Kosovo MPs proclaim independence. *BBC News* 2008.02.17.; <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7249034.stm> (Letöltés: 2019.02.28.)

KOSZOVÓ NEM PRECEDENS = Kosovo autonomy is no precedent for other territorial conflicts – U.S. *Interfax* 2008.02.19.; https://web.archive.org/web/20080226080432/http://www.interfax.ru/e/B/politics/28.html?id_issue=11972248 (Letöltés: 2019.02.28.)

KOSZOVÓI PRECEDENS = "Putin says Kosovo resolution would set precedent". *FOCUS Information Agency* 2008.01.17.; <http://www.focus-fen.net/news/0000/00/00/131709/> (Letöltés: 2019.02.28.)

- KÖZVÉLEMÉNYKUTATÁS 2009 = Quarterly Monitoring Report: Socio-economic status of the Crimea. October–December 2009. United Nations Development Programme, Ukraine. 2009. *UN DP Ukraine* 2009.10.12.; <https://web.archive.org/web/20140502000238/>; http://www.undp.crimea.ua/img/content/file/monitoring_ru_2009_10-12.pdf (Letöltés: 2019.02.28.)
- KÖZVÉLEMÉNYKUTATÁS 2010 = Quarterly Monitoring Report: Socio-economic status of Crimea. October–December 2010. United Nations Development Programme, Ukraine. 2010. *UN DP Ukraine* 2010. 10. 12.; <https://web.archive.org/web/20140415042714/>; http://www.undp.crimea.ua/img/content/file/monitoring_ru_2010_10-12.pdf (Letöltés: 2019.02.28.)
- KÖZVÉLEMÉNYKUTATÁS 2011 = Report on monitoring the social and economic situation in the context of the implementation of the Strategy for Economic and Social Development of the Autonomous Republic of Crimea for 2011–2020. October–December 2011. United Nations Development Programme. 2011. *UN DP Ukraine* 2014.05.02.; <https://web.archive.org/web/20140502005021/>; <http://www.undp.crimea.ua/img/content/Strategy%20Implementation%20Monitoring%20Report%20%28October%20to%20December%202011%29%285%29.pdf> (Letöltés: 2019.02.28.)
- KÖZVÉLEMÉNYKUTATÁS 2014a = Данные опроса в Крыму подтвердятся на референдуме, считают эксперты. *Ria Novosti* 2014.03.11.; <https://ria.ru/world/20140311/999032876.html> (Letöltés: 2019.02.28.)
- KÖZVÉLEMÉNYKUTATÁS 2014b = Public opinion survey in Crimea. *GfK Ukraine* 2014.03.14.; http://avaazpress.s3.amazonaws.com/558_Crimea.Referendum.Poll.GfK.pdf (Letöltés: 2019.02.28.)
- KÖZVÉLEMÉNYKUTATÁS 2014c = How relations between Ukraine and Russia should look like? Public opinion polls' results. *Kiev International Institute of Sociology* 2014.03.04.; <http://www.kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=236&page=1> (Letöltés: 2019.02.28.)
- MADRID ELLENÁLLÁSA = Catalonia: Madrid warns of Puigdemont jailing as thousands rally for unity *The Guardian* 2017.10.29.; <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/29/spain-barcelona-set-for-huge-rally-against-catalan-independence-catalonia> (Letöltés: 2019.02.28.)
- MAROCCHI 2017 = Marocchi, Tania: EU-Russia Relations: Towards an Increasingly Geopolitical Paradigm. *Heinrich Böll Stiftung. European Union* 2017.07.03.; <https://eu.boell.org/en/2017/07/03/eu-russia-relations-towards-increasingly-geopolitical-paradigm> (Letöltés: 2019.02.28.)

- NÉPSZÁMLÁLÁS 2001 = The distribution of the population by nationality and mother tongue. Autonomous Republic of Crimea. *State Statistics Committee of Ukraine*.; http://2001.ukrcensus.gov.ua/eng/results/nationality_population/nationality_1/s5/?botton=cens_db&box=5.1W&k_t=01&p=80&rz=1_1&rz_b=2_1%20%20%20%20%20%20%20%20&n_page=5 (Letöltés: 2019.02.28.)
- NÉPSZÁMLÁLÁS 2014 = Russian Census of Crimea: Nationality Results. *Eurasianstudies* 2015.03.19.; <https://web.archive.org/web/20150427124650/>; <https://eurasianstudies.wordpress.com/2015/03/19/russian-census-of-crimea-nationality-results/> (Letöltés: 2019.02.28.)
- NÉPSZAVAZÁS 2014a = Мустафа Джемилев выступил в Совете Безопасности ООН 2014.03.31.; <https://www.golos-ameriki.ru/a/crimea-tatars-on-latest-evens-in-ukraine/1883359.html> (Letöltés: 2019.02.28.)
- NÉPSZAVAZÁS 2014b = Voter turnout at pseudo-referendum in Crimea was maximum 30-40 percent – Mejlis. *Ukrinform* 2018.02.27.; https://web.archive.org/web/20180227014054/https://www.ukrinform.ua/eng/news/voter_turnout_at_pseudo_referendum_in_crimea_was_maximum_30_40_percent___mejlis_3186574 (Letöltés: 2019.02.28.)
- NÉPSZAVAZÁS 2014c = Crimea declares independence, seeks UN recognition. *RT News* 2014.03.17.; <https://www.rt.com/news/crimea-referendum-results-official-250/> (Letöltés: 2019.02.28.)
- OROSZ INVÁZIÓ = Russia's Defense Minister Calls Evidence of Troop Presence in Crimea 'Complete Nonsense'. *The New York Times* 2014.03.05.; <https://thelede.blogs.nytimes.com/2014/03/05/russias-defense-minister-calls-evidence-of-troop-presence-in-crimea-complete-nonsense/> (Letöltés: 2019.02.28.)
- PANDORA SZELENCÉJE = "Kada su priznali Kosovo – otvorili su Pandorinu kutiju". *B92* 2017.10.03.; https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2017&mm=10&dd=03&nav_category=78&nav_id=1309933 (Letöltés: 2019.02.28.)
- PARTNERSÉGIEGYEZMÉNY = Treaty on Friendship, Cooperation, and Partnership between Ukraine and the Russian Federation. 1997.05.31. Article 3.; <https://cis-legislation.com/document.fwx?rgn=4181> (Letöltés: 2019.02.28.)
- PUTYIN 2008 = Putin calls Kosovo independence 'terrible precedent'. *The Sidney Morning Herald* 2008.02.23.; <https://www.smh.com.au/world/putin-calls-kosovo-independence-terrible-precedent-20080223-gds2d5.html> (Letöltés: 2019.02.28.)

- PUTYIN 2014 = Address by President of the Russian Federation. *Kreml, Moszkva* 2014.03.18.; <http://en.kremlin.ru/events/president/news/20603> (Letöltés: 2019.02.28.)
- RADU 2016 = Radu Giulan: *European Union - Russia relations after the annexation of Crimea. Confirmation of Neorealism?* Aalborg University, Denmark, 2016.
- SKÓT FÜGGETLENSÉGI NÉPSZAVAZÁS = SCOTLAND VOTES NO. *BBC News* 2014.09.18.; <https://www.bbc.co.uk/news/events/scotland-decides/results> (Letöltés: 2019.02.28.)
- SPANYOLORSZÁG ALKOTMÁNYA = Constitution; http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/Hist_Normas/Norm/const_espa_texto_ingles_0.pdf (Letöltés: 2019.02.28.)
- SZERBIA ALKOTMÁNYA = Constitution of the Republic of Serbia http://www.srbija.gov.rs/cinjenice_o_srbiji/ustav_odredbe.php?id=225 (Letöltés: 2019.02.28.)
- TRAYNOR 2014 = Ian Traynor: Barack Obama: no cold war over Crimea. *The Guardian* 2014.03.26.; <https://www.theguardian.com/world/2014/mar/26/obama-no-cold-war-crimea> (Letöltés: 2019.02.28.)
- ÚJABB SKÓT REFERENDUM = Scotland will consider independence vote after Brexit clarity, says Sturgeon. *Politico* 2018.05.20.; <https://www.politico.eu/article/nicola-sturgeon-scotland-independence-vote-brexit-clarity/> (Letöltés: 2019.02.28.)
- UKRÁN-OROSZ CSELEKVÉSI TERV = Ukraine crisis: Russia halts gas supplies to Kiev. *BBC News* 2014.06.16.; <https://www.bbc.com/news/world-europe-27862849> (Letöltés: 2019.02.28.)
- UKRAJNA ALKOTMÁNYA = Constitution of Ukraine 1996.; https://www.justice.gov/sites/default/files/eoir/legacy/2013/11/08/constitution_14.pdf (Letöltés: 2019.02.28.)
- USA-EU TILTAKOZÁSA = Ukraine crisis: 'Illegal' Crimean referendum condemned. *BBC News* 2014.03.06.; <https://www.bbc.com/news/world-europe-26475508> (Letöltés: 2019.02.28.)

Képek forrása

- 1. kép:** https://en.wikipedia.org/wiki/Russo-Georgian_War#/media/File:2008_South_Ossetia_war_en.svg (Letöltés: 2019.03.18.)
- 2. kép:** <https://upnorth.eu/closing-the-baltic-gap/> (Letöltés: 2019.03.18.)
- 3. kép:** <https://steemit.com/informationwar/@bigblackhawk/why-border-patrol-and-ice-should-issue-paternity-tests-and-what-happens-when-parent-child-tests-come-back-negative> (Letöltés: 2019.03.18.)
- 4. kép:** <https://russiabusinesstoday.com/economy/moscow-pushes-urasian-economic-union-agenda/> (Letöltés: 2019.03.18.)
- 5. kép:** <http://america.aljazeera.com/multimedia/2014/3/map-russian-the-dominant-language-in-crimea.html> (Letöltés: 2019.03.18.)
- 6. kép:** <http://uk.businessinsider.com/map-of-european-independence-movements-2017-6> (Letöltés: 2019.03.18.)

Russia's place in the sun II

From the Russo-Georgian War until the incorporation of Crimea

RENÁTÓ MANUEL MOGYORÓSI

In the nineties Russia had a constant crisis, its geopolitical playfield narrowed and the West encircled. After the second millenium Russia was able to recuperate. The annexation of Crimea was the most important caesura at the post-Cold War era. This aggression made clear in the West that the old paradigm was lost and the new era – more fluid and open-ended – had begun. Russia refuses the American hegemonic world order and protects its own geopolitical intrests. This paper's goal is to examine the actions that Moscow made against the western challenges in light of the annexation of Crimea. We have to examine the Russian and the western interpretation of this crisis, and explore the truth of the Russian standpoint that says: Crimea had joined the Federation in accordance with international standards. For the geopolitical context we also have to draw up the bilateral relations between Russia and the western world. The post-Cold War paradigm failed – this paper analyzes the reasons that led to the Russian-Ukrainian conflict.